

Lietuvos meno kūrėjų asociacija

Kalbos jausmas

2013-02-22

ŽURNALAS: LITERATŪRA IR MENAS

TEMA: Bendrakultūriniai renginiai

AUTORIUS: Alvydas Šlepikas

DATA: 2013-02

Kalbos jausmas

Alvydas Šlepikas

Pradėkime šiek tiek iš toliau, taip sakant, nuo konteksto.

Beveik nepastebėtas, kultūrinėje spaudoje nereflektuotas vienas įdomus reiškinys – Marijampolės forumas. Medžiagos iš forumo diskusijų galima rasti tik keliuose Marijampolės regiono tinklalapiuose. Koks tai renginys? Tai prieš porą metų užgimęs laisvų diskusijų klubas ar konferencija. Marijampolės forumas atsirado, kai, anot profesoriaus Raimundo Lopatos, „keli artimesni humanitarinei politologijai mokslininkai iškėlė mintį, jog pribrendo reikalas reguliariai aptarti šalies problemas ir ieškoti jų sprendimų ne sostinėje, o periferijoje“. Šia iniciatyva susidomėjo ARVI įmonių grupės prezidentas Vidmantas Kučinskas, kuris ir pakvietė intelektualus rinktis būtent Marijampolėje. Renginio dalyviai tikina, kad šis forumas gyvuoja ir kad diskusijos vyks ir ateityje. Deja, nei viename forumo renginyje neteko dalyvauti, tačiau 2012 metais pasirodė knyga „Marijampolės forumas: mintys ir vizijos“, kurią išleido „Eugrimo“ leidykla, o finansavo vėlgi ARVI įmonių grupė. Knyga tikrai įdomi ir įtraukianti, joje akivaizdžiai justai diskusijų gyvybė ir azartas. Reikia pridurti, kad diskusijos visada vyko pilnoje salėje, tad intelektualams tapo būtina mokytis kalbėti ne tik savo hermetiška ir sausa, tarptautinių terminų prisodrinta kalba, bet ir bandyti reikšti mintis bei idėjas taip, kad mokslinis žargonas nebirtų kaip žirniai į sienas, o būtų suvokiamas visų dalyvių. Į diskusiją įsitraukė ir Marijampoliečiai – tai taip pat nemenkas išbandymas kiek kitokioje terpėje diskutuoti pratusiems mokslavyriams. Dalyvių sąrašas tikrai išpūdingas, čia ir politologai, ir ekonomistai, ir istorikai, ir žurnalistai, ir politikai. Visų dalyvių nesuminėsiu dėl vietos stokos, tačiau Marijampolės forume savo mintimis ir vizijomis dalijosi Alfredas Bumblauskas, Mečys Laurinkus, Lauras Bielinis, Rimantas Budrys, Vytautas Radžvilas, Alvydas Jokubaitis, Rimantas Rudzkis, Rimvydas Valatka, Algirdas Kumža, Justinas Karosas, Algirdas Kaušpėdas, Vytautas Plečkaitis ir dar nemažas būrys kitų garbingų žmonių. Paminėsiu keletą nagrinėtų temų: „Ateities Lietuva: savo žemės šeimininkė ar globalaus miesto klajūnė?“, „Lietuvos ūkis šiandien: sėkmės istorija ar akligatvis? Ar Lietuva turi savo

verslo planą?“, „Lietuvio dvasios atsparumas ir dvasios sveikata“ bei kitos.

Visa tai rašau ne norėdamas recenzuoti minėtą leidinį (tam reiktų didesnio teksto), bet nustebintas vienos išvalgos – intelektualus apgauna kalbos jausmas. Geriausiu atveju. Gali būti, kad diskusijų įkarštyje išsprūsta koks žodis, dėl kurio diskutantas nė nesusimąsto ar neteikia jam reikšmės. Gal nesupranta. Žinoma, manyti, kad intelektualai nesuvoktų gimtosios kalbos žodžių reikšmių, gal yra per drąsu.

Dabar pateiksiu keletą citatų iš minėto leidinio. Diskutuojama, ar ateities Lietuva bus savo žemės šeimininkė. Štai Rytų specialisto Egdūno Račiaus mintys. Pradedą jis nedrąsiai: „...Lietuvos išitraukimas į keletą aferų, norėčiau pasakyti, nusikaltimų – tarptautinių arba karo nusikaltimų, bet susilaikysiu nuo šito – šiek tiek parodo, koks yra to mūsų didžiatautiškumo spindesys ir skurdas.“ Vėliau papasakoja, kaip džiaugėsi afganistaniečiai sovietine invazija: „Man teko lankytis (Afganistane, – red. pastaba) ir apimdavo labai įdomus jausmas, kai žmonės, išgirdę mus kalbantis lietuviškai, galvodavo, kad mes kalbame rusiškai. Jie klausdavo: „Ruskij“? Mes atsakydavome: „No, Lithuanian“. Jie aiškino: rusai – gerai, amerikoniai – blogai. Tie žmonės nuoširdžiai džiaugėsi Sovietų Sąjungos laikais.“ Savo pasisakymą, kuriame aptaria istorines ir kitokias peripetijas, mokslininkas užbaigia tvirtai tikėdamas šviesia Lietuvos ateitimi: „Jie (dabartinių lietuvių proanūkiai, – red. pastaba) gali kalbėti kiek kitokia kalba – neturiu omeny, kad kalbės zanavykiškai ar kapsiškiškai, ar telšiškiškai, bet ta kalba gali būti iš tikrųjų net ne indoeuropiečių. Ji bus semitų-chamitų, tiurkų, mandarino ar dar kokia kitokia – tai jau ne tiek svarbu. (...) Bet nebūtinai tokios diskusijos tautine tematika bus dar nors kiek svarbios. Manau, jos natūraliai taps nebeįdomios žmonėms, kurie gyvens po 70 ar 100 metų.“ Gali būti, kad taip ir nutiks, tik aš dėl to nesidžiaugsiu. Suprantama, kad ponas Egdūnas Račius neprisidės prie tautinio jaunimo ugdymo nei prie tautinės mokyklos – tai jo nuomonė ir jo teisė. Tačiau šios citatos reikalingos, kad geriau suvoktume vėlesnį mokslininko teiginį, išsakytą į moderatoriaus Algirdo Kumžos klausimą: kokie mes išliksime afganų atminty? Štai ką, be viso kito, pareiškė Egdūnas Račius apie Lietuvos karius Afganistane: „Nieko blogo nedarome, labai retai šaudome, pirmą kartą nušovėme žmogų prieš trejetą dienų. (Pokalbis vyko 2011 metų birželio 3 dieną, – red. pastaba.) Tai pirmas kartas, kai mes žinome, kad kariškiai tikrai kažką nušovė. Žinoma, vadinamieji „specukai“ ten šaudė, skerdžia ir taip toliau.“ Štai ir priėjome prie įsidėmėtino dalyko – lietuviai kariai šaudė, skerdžia ir taip toliau, kaip teigia Rytų specialistas. Ypač čia įdomus žodis „skerdžia“. Ar mokslininkas gali nesuprasti, ką jis reiškia? Gal jį paveikė auditorijos dėmesys ir žodis buvo ištartas, kad sustiprintų išpūdį, pavartotas kaip retorinė figūra? Gal? O gal vis dėlto diskutantas turi tokių žinių, kurios nuslėptos nuo plačiosios visuomenės? Tokiu atveju jis privalėtų savo žiniomis pasidalyti, nes slėpti nusikaltimus yra taip pat nusikaltimas. Žodis „skersti“ reiškia žudyti papjaunant arba nuduriant. Dažniausiai tai susiję su kiaulėmis – žodynas teigia, kad „Karves gi pjauna, o skerđžia kiaules“. Kiaulės kontekstas kalbant apie musulmoniškus kraštus yra itin iškalbingas ir Rytų specialistas tai, be abejo, suvokia. Akivaizdu, kad čia turimos galvoje ne kiaulės, bet žmonės. Skersti – perkeltine prasme reikštų – itin žiauriai žudyti silpnesnius už save. Iki šiol apie jokus Lietuvos karių vykdomus žiaurumus kitose valstybėse (o ir namie) neteko girdėti. Gal Vytauto Didžiojo universiteto Regionistikos katedros vedėjas žino daugiau? Manau, kad nežino. Ar tikrai mokslininką apgavo kalbos jausmas? Kodėl jis nevartojo žodžio „kovoja“ arba „atlieka karines užduotis“? Todėl, kad norėjo kuo emociingiau išreikšti savo poziciją, deja, kartais emocijas reiktų prilaikyti, nes tampa apšmeižti Lietuvos kariai, kariuomenė, o tuo pačiu ir mūsų valstybė. Man tai –

---

nepriimtina. Aš laukčiau paneigimo arba įrodymų.